

Minnestenen ved Åsgård

Hver 17. mai gjennom 60 år har Åsfolket samlet seg ved Minnестenen på Åsgård. De første 17. maier startet barnetoget her om morgenen. Det var flaggheising, musikkorpsene spilte, og det ble holdt en tale med bekransing av Minnестenen, før toget gikk videre ned til Falsenstøtten. Etter at man sluttet med barnetoget herfra på 1960-tallet fortsatte man med markeringen her på 17. mai, en god tradisjon som nok vil fortsette.

Til minne om dem som, av en eller annen grunn, omkom under den andre verdenskrig, ønsket innbyggerne i Ås umiddelbart etter krigen, å sette opp en bauta. Initiativet ble tatt av Menighetsrådet og Ås arbeiderungdomslag.

På den store dagen besteg først bautakomiteens formann, kst. kallskapelan Harald Begby, talerstolen:

«Kjære sambygdinger. Vi er i dag samlet for å avduke det minnesmerke som vi Ås sokninger i fellesskap har reist over våre falne

.....
Vi er kommet sammen for å avduke et minnesmerke over siste verdenskrigs ofre fra vår bygd. Vi har ikke valgt å hugge merket i marmor, men i granitt – det mener vi er best for nordmenn. Det motivet som vi har valgt, er ikke tatt fra krigens hårde gru, men fra det som vi ønsker – håper og ber om må komme etter det ragnarok som

Minnestenen i dag.

vi har gjennomlevet: Nemlig en ny tid – forankret i det gryende Norge.

.....

Vi har reist dette minnet – ikke for å forherlige krigen – ikke for å dyrke nogen helter – men for å minne oss og kommende slekter om – at det som her har skjedd ikke må skje en gang til. Da vi i minnesmerkekomiteen strevet med å finne den beste løsning, sier en av oss plutselig: Jeg tror på barnet. Vi skjønnte med en gang at han her var på rett vei. Den nye tid må begynne med barnet. Derfor når vi i dag har reist dette minnesmerke, så bærer det ikke det motivet – den døende stridsmann, men barnet.

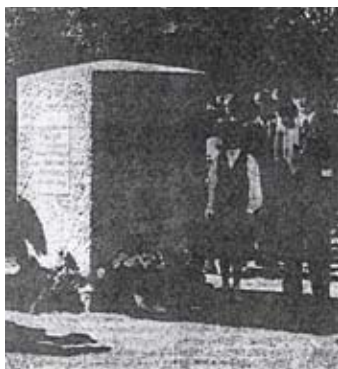
.....»

Sogneprest Natvig leste deretter opp navnene på de 14 falne og hvilken skjebne de fikk.

Deretter var det 10 år gamle **Kari Helseth** som fikk det ærefulle oppdraget å avduke minnesmerket. Det ble etterfulgt av et minutt stillhet.

Minnestenen ble deretter gitt til Ås kommune ved ordfører Alf Olsen.

Georg Bild holdt en tale på vegne av pårørende til de

Kari Helseth harnetoppforetatt den høytidelige avdukingen. Ved siden av kst. kallskapellan Harald Begby, som var formann i bautakomiteen. Bilde fra Akershus Amtstidende.

falne. Han hadde mistet begge foreldrene samt fire søsken i tysk fangenskap.

Steinen er modellert av billedhugger Anne Grimdalen. Arbeidet er utført av steinhugger Håkon Helgesen. Professor O. L. Moen på NLH har bidratt med hjelp til utforming av parken rundt. Disse tre var alle tilstede ved høytideligheten.

Pengebidrag er gitt fra privatpersoner med god hjelp til innsamlingen av hjemmevernet i Ås. Ås herredsstyre har også bidratt med et beløp.

17. mai samling av barnetoget i 1952 som var nede på plenen nord for Minnестenen. Denne ordningen opphørte på begynnelsen av 1960-tallet.

Samme motiv i år.

De falne som var født i Ås, eller med tilknytning til Ås, som man i 1947 hadde oversikt over:

Thorbjørn Arnesen

Født i Ås i 1925. Foreldre: Arne og Dagmar Arnesen. Foreldrene bosatt i Kroerveien, nær Sentralkrysset.

Jobbet som gartner ved Norges Landbrukshøgskole. Bodde i i sidebygningen til Åsheim. Var med i hjemmestyrkene fra 1942, område 111.2, og deltok under hele krigen i det illegale arbeid. I april 1945 måtte han dra over til Sverige, og kom tilbake som soldat. Omkom ved vådeskudd i militærforlegning i Farsund i august 1945.

Benjamin Bild

Født i Oslo 1913. Foreldre: Herman og Thina Bild. Flyttet med familien til Ås i 1921

hvor faren drev som skomaker. Ben, som han ble kalt, var musikalsk og lærte å spille klarinett. Spilte i korps i Oslo. Han jobbet som mekaniker på Kjeller flyfabrikk, og var samtidig en av arbeidernes tillitsmenn. Da det

ble uroligheter blant arbeiderne, ble han arrestert sammen med andre tillitsmenn. Ble sendt til Tyskland 27. april 1941 til konsentrasjonsleiren Gross Rosen. Døde 26. september 1941. Han var den første norske jøde som omkom i tysk konsentrasjonsleir.

Herman Bild

Født i Mogalow i Ukraina i 1883. Jødisk. Hans far var skolelærer. Giftet seg i 1905 med Thina Pihl fra Litauen og dro til Norge. Flyttet ut til Ås i 1921 og startet skomakerverksted i Sentralveien i Ås sentrum. Arrestert i 1941 og satt tre uker på Grini. Ble arrestert på nytt i Ås under jødeforfølgelsene i november 1942 og sendt med fangeskipet Donau til Tyskland hvor han omkom i Auschwitz konsentrasjonsleir i desember 1942 sammen med hustru og barn.

Ida Seline Bild

Født i Ås i 1922. Foreldre: Herman og Thina Bild. Hjalp sine foreldre. Arrestert sammen med sine foreldre i november 1942 og sendt med fangeskipet Donau til Tyskland hvor hun døde i Auschwitz konsentrasjonsleir i desember 1942.

Leopold Lars Bild

Født i Oslo i 1910. Forledre: Herman og Thina Bild. Bodde i Ås fra 1921. Var ansatt hos sin far samtidig som han studerte musikk. Spilte noe i Concordia symfoniorkester, i en kvartett i Ås samt som yrkesmusiker på hoteller (klarinet/saksofon og cello). Ble som sin far arrestert i 1941 og satt tre uker på Grini. Ble arrestert på nytt i Ås under jødeforfølgelsene i november 1942

og sendt med fangeskipet Donau til Tyskland hvor han omkom i Auschwitz konsentrasjonsleir i februar 1943.

Philip Moses Bild

Født i Oslo i 1920. Forledre: Herman og Thina Bild. Flyttet med sine foreldre til Ås ett år gammel. Var utdannet ved Oslo Fag- og forskole for metallarbeidere. Former ved Kværner Brug A/S. Ble arrestert under jødeforfølgelsene i november 1942 og sendt med fangeskipet Donau til Tyskland hvor han omkom i Auschwitz konsentrasjonsleir i desember 1942.

Thina Bild

Født i Litauen i 1882. Jødisk. Giftet seg med Herman Bild i 1905 og flyttet til Oslo. Mor til ni barn. Ble arrestert i Ås under jødeforfølgelsene i november 1942 og sendt med fangeskipet Donau til Tyskland hvor hun omkom i Auschwitz konsentrasjonsleir i desember 1942 sammen med mann og barn.

Anne Berit Eldor

Født i Ås i 1935. Foreldre: Jørgen og Bodil Eldor, gårdbruker på Eldor østre i Ås.

Da hun var på besøk hos sine besteforeldre i Vinger, ble hun påkjørt av en motorsykel som tilhørte det tyske politi. Døde juli 1942 og gravlagt i Ås.

Isak Glick

Født 1915 i Trondheim. Foreldre: Kalman (fra Latvia) og Rakel (fra Litauen) Glick.

Handelsgymnas, realartium, befalskole, kjemiingeniør fra Norges Tekniske Høyskole.

Vitenskapelig assistent her ved NLH. Ble arrestert under jødeforfølgelsene høsten 1942 og sendt til Berg interneringsleir. Ble i november 1942 sendt med fangeskipet Donau til konsentrasjonsleir i Tyskland hvor han omkom i januar 1943 i Auschwitz. Begge foreldre omkom også under krigen.

Alf Johannes Kristiansen

Født i Ås i 1915. Foreldre: Karl Johan og Fanny Amanda Kristiansen. Brukere av Eldorødegården i Ås.

Tjenestegjorde på panserskipet Eidsvold i intendanturen. Omkom da skipet ble senket av tyskerne i Ofotfjorden ved Narvik på krigens første dag i april 1940.

Reidar Eivind Kristiansen

Født i Ås i 1917. Foreldre: Johannes og Annette Kristiansen, bosatt på Frydenhaug i Ås.

Bosatt i Ås. Var matros på kjøleskipet M/S Vibran. Ble torpedert av tysk båt på vei fra Cardiff til Halifax i september 1942. Alle ombord omkom.

Olav Cold Langballe

Født i Ås i 1910. Foreldre: Michael og Margaretha Langballe.

Faren var professor ved NLH.

Gift i 1935 med Jane Langvedt. Reiste ut med M/S Scebeli som 1. maskinmester, og var senere på forskjellige skip i alliert fart. Han var med på tre torpederinger, ble syk som følge av påkjenningen og døde desember 1944 på sykehus i New York. Gravlagt i Ås.

Olav Pettersen

Født i Rakkestad i 1915. Foreldre: Oluf og Maren Pettersen.

Bosatt i Ås. Var med som frivillig i Finlandskrig og kom tilbake 9. april 1940. Var med i kampene ved Skarnes og senere i Solør-avsnittet. Forsøkte i oktober 1942 å komme fra Bergen til England. Senere har man ikke hørt fra ham.

Alf Harry Solli

Født i Ås i 1920. Foreldre: Gulbrand og Julie Solli. Faren var postmann og bosatt i Gamleveien i Ås sentrum.

Var en tid til sjøs, kom hjem og gikk i bakerlære det første året av krigen. Ble arrestert på Røros i august 1940 mistenkt for sabotasje, men slapp fri etter kort tid. Dro til Sverige i mars 1941, ble påmønstret Skytteren (tidligere hvalkokeri) i Göteborg. Dette var en av mange Kvarstadbåtene som gjorde forsøk på å komme over til England. Skipet ble senket av eget mannskap i april 1942 for å hindre at skipet skulle komme i fiendens hender. Tatt til fange av tyskerne og døde av tuberkulose i tukthuset Sonneburg i juli 1944.

Da utformingen av stenen ble gjort i 1947 fikk man med navnene på de som man dengang hadde kunnskap om. Dersom stenen hadde vært utformet i dag ville ytterligere noen navn ha fått sin plass der:

Odd Torgny Fiane

Født i 1923 i Ås. Foreldre: Meieri-assistent Knut G. og Tora Fiane. De bodde i Ås.

Skoleskipskurs, teknisk skole. Maskinteknikker. Bosatt i Langesund. Dro til Sverige våren 1944 etter å ha blitt innkalt til ►

◀ arbeidstjeneste. Ble utnevnt til sersjant og kom tilbake til Norge i hemmelig oppdrag, tilhørende sabotasjegruppen Polar Bear 5, som hadde til oppgave å beskytte Kristiansand havn mot tysk sabotasje. Ble drept ved vådeskudd i mai 1945 i hjemmestyrkenes forlegning i Kristiansand.

Harald Georg Fjeld

Født i Ås i 1902. Foreldre: Ole Kristian og Karoline Amalie Fjeld.

Gift med Mary. Et barn. Bosatt i Østre Aker. Drosjesjåfør. Arbeidet under okkupasjonen med transport av flyktninger til Sverige. Ble arrestert i mars 1943 og satt på Møllergata 19, overført til Grini og sendt videre til Natzweiler i Tyskland hvor han døde i mars 1944.

Karl Petter Hansen

Født i Ås i 1917. Foreldre: Hans og Anne Marie Hansen.

Bosatt i Hurum. Var lettmatros på troppetransportskipet Kong Ring. Omkom i desember 1941 da skipet gikk på en russisk mine ved Lenangen fyr i Ullsfjord i Troms.

Per Mauritz Hansen

Født i Glemmen i 1917. Foreldre: Christian og Amanda Hansen. Sjømann bosatt i Ås. Var på D/S William Blumer. Omkom i Rotterdam i august 1942. Gravlagt der.

Johan Bernard Martinsen

Født i Ås i 1886. Foreldre: Hans Kristian og Anna Johanne Martinsen i Ås.

Bygningsarbeider. Var med i den illegale presse under krigen og delte ut forskjel-

lige aviser. Arrestert februar 1944 sammen med sin hustru. Etter tre ukers opphold på Møllergata 19 ble han sendt til Grini. Her ble han meget syk, men ble likevel sendt til Tyskland med D/S Westphalen. Omkom september 1944 da skipet forliste utenfor svenskekysten.

Yngvar Petersen

Født i Ås i 1884. Foreldre: Peter og Marie Petersen. Peter var den første stasjonsmester i Ås, fra 1878 til 1901.

Bodde som ung på Ås stasjon og senere i eiendommen Nygård i Ås sentrum. Middelskole, styrmannsskole. Var til sjøs i mange år samt drev farm i Canada i 13 år. I 1940 kom han til Göteborg og mønstret i 1942 på som styrmann på D/S Gudvangen som skulle til England. Skipet ble senket av eget mannskap da det ble angrepet av tyskerne utenfor Arendal. Ble tatt til fange og sendt til Tyskland. Døde i Sonnenburg i februar 1942.

Ragnar Nordli

Født i Ås i 1911. Foreldre: Emil og Ragna Nordli. De bodde på plassen Lurenga ved Årun- gen. Emil var ansatt i Oslo kommune.

Gift 1932 med Dagny. 1 barn. Sekretær i Nansenhjelpen. Var med i Mil.org., hjalp jøder og andre flyktninger over grensen til Sverige, samlet inn penger til slektninger av de arresterte og delte ut illegale aviser. Arrestert juni 1943 og døde på Grini i mai 1943 av lungebetennelse. Tre uker etter arrestasjonen ble hjemstedet Lurenga brent ned av Gestapo.

Odd Gunnar Nordli

Født i Oslo i 1920. Foreldre: Emil og Ragna Nordli. De bod-

de på Lurenga ved Årun- gen. Emil var ansatt i Oslo kommune.

Sjåfør. Var gruppeleder og kurer i Mil.org., transporterte flyktninger og våpen. Ble arrestert januar 1943, ført til Møllergata 19 i Oslo, Grini, til Sachsenhausen og tilslutt til Bouchenwald. I mars 1945 ble han, sammen med andre fanger, beordret på en marsj til Nordhausen. Han formodes å ha omkommet på denne marsjen. Tre uker etter arrestasjonen ble hjemstedet Lurenga brent ned av Gestapo.

Robert Reiss

Født i Tsjekkoslovakia i 1928. Kom like før krigen til Norge i forbindelse med Nansenhjelpen. Bodde på gård i Ås da han ble arrestert høsten 1942 og sendt med fangeskipet Gotenland til Tyskland hvor han omkom i Auschwitz i mars 1943, bare 14 år gammel. Hans ett år yngre bror, som bodde i Oslo, led samme skjebne.

Falne med tilknytning til Norges Landbrukshøgskole har fått sitt eget minnesmerke på UMB.

Kilder:

Bøkene: «Våre Falne 1939-1945»

Krigens ofre i Follo, av Egil Vestjordet. Follominne 1985.

Familier og bekjente (ca 40 stk) av de omkomne. De har også bidratt med noen av bildene.